

Abanın kadri yağmurda bilinir

Bir şeyin gerçek değeri, ancak ona çok gerekseme duyulduğu zaman iyi anlaşılır.

Aba vakti yaba, yaba vakti aba (Kürklü orak vaktinde, orağı kürk vaktinde.)

Kişi, kendisine gerek olan şeyleri vaktinden önce ve ucuz olduğu zaman satın almalıdır. Yazın aba, kışın yaba satın almak gibi.

Abada “kar yağıyor” demişler, ”titremeye hazırım (durmuşum)” demiş.

Varlıklar için bir sıkıntı söz konusu olan durum, yoksulluk ve sıkıntı içinde yaşamakta olan kişi için kaygı verecek ve sıkıntı içinde yaşamakta olan kişi için kaygı verecek bir şey değildir. O, bu yaşantıya alışıktır.

Abdal ata binince bey oldum sanır, şalgam aşı girince yağ oldum sanır.

Görmemiş kişi, rastlantı olarak layık olmadığı bir duruma kavuşsa bu durum kendisinin hakkı imiş gibi aptalca böbürlenir.

Abdal düğününden, çocuk oyunda usanmaz.

Bir kimse sevdiği işi döne döne ve uzun süre yapmaktan bıkmaz.

Abdalın dostluğu köy görününceye kadar.

Çıkarı dolayısıyla size yakınlık gösteren kişi, işini yürütecek başka yollar bulunca sizinle ilgisini keser.

Abdalın karnı doyunca gözü pabucundadır (yolda olur).

Çıkarıcı kimsenin arkadaşlığı işi bitinceye kadardır.

Abdalın yağı çok olursa gah borusuna çalar, gah gerisine (Çobanın yağı çok olursa çarığına sürer).

Varlıklı, ama akılsız ve hesapsız kişi, malını gereksiz yerlere harcar, telef eder.

Aça dokuz yorgan örtmüşler, yine uyuyamamış. (Açın uykusu gelmez).

Aç olan kimse, ne türlü rahatlık sağlanırsa sağlansın, dinlendirilemez; uyuyamaz. Bir gerekseme içinde bulunan kimse, ancak onun giderilmesiyle rahata kavuşturulabilir.

Acar tazı çullu da belli olur, çulsuz da.

Değerli kişi, gösterişi, giyim kuşamı olmasa da değerinden bir şey yitirmez; nerede olsa tanınır.

Acele ile menzil alınmaz.

İvmekle daha çabuk sonuç alınır sanılmamalıdır.

Acele işe şeytan karışır.

İvilerek yapılan iş yanlış, bozuk olur.

Acele yürüyen yolda kalır.

İş yaparken iven şaşırır, işini sona erdirmez.

Acemi katır kapı önünde yük indirir.

Beceriksiz ve anlayışsız kişi, kendisine yaptırılan işi en kötü evresinde yüzüstü bırakır.

Acemi nalbant Kürt (gavur, ahmak) eşeğine)öğrenir, usta olur)dener kendini.

İşinde ustalığa erişmemiş kimse, ilk denemelerini heder olmasına acınmayacak malzeme üzerinde yapar.

Acı acıyı keser (bastırır), su sancıyı, (Acı acıya, su sancıya).

Bir güçlüğü yenmek için başka bir güç yola başvurmak gerekir.

Acıkan doyman (sanır), susayan kanmam sanır.

Uzun süre bir şeyin yokluğunu çeken kimse, o şeyden ne kadar çok elde etse yine kendisine yetmeyeceği kanısında bulunur.

Acıkan ne olsa yer, acıyan ne olsa söyler (Acıkan ne yemez, acıyan ne demez).

Geçim sıkıntı içinde bulunan kişi, ne türlü bir geçim yolu bulursa onu yapar. Canı yanan kişi de sonunu düşünmeden ağzına geleni söyler.

Acıklı başta akıl olmaz

Büyük bir sıkıntı içinde bulunan kimsenin yaptığı işte mantık aranmamalıdır

Acıkmiş kudurmuştan beterdir.

Uzun zaman bir nesnenin yokluğunu çeken kişi, kudurmuş gibi ona saldırır. Gözü başka şey görmez

Acından kimse ölmemiş (Acından ölmüş yok).

Kişi, züğürt olabilir. İşsiz ve parasız kalabilir. Ama aç kalmaz. Bir geçim yolu bulur

Acındırırsan arsız olur, acıktırırsan hırsız olur.

Koruduğunuz kimse, başkalarının ona acındırdığını bile bile arsız olur. Emeğinin tam karşılığını

vermediğiniz kimse de hırsız olur.

Acı patlıcanı kırağı çalmaz.

İşe yaramayan kimsenin bozulacak nesi vardır ki zararlı etkenler ona dokunsun?

Acı (kötü)söz insanı (adamı) dininden çıkarır (tatlı söz yılanı ininden çıkarır),(Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır).

Kötü söz bir kimseyi çileden çıkarır, kötü davranışlara sürükler. Tatlı dil, azgın düşmanı bile yola getirir.

Acıyan uyumuş, acıkan uyumamış.

Her türlü sıkıntıya katlanır, açlığa katlanılmaz.

Aç aç ile yatınca arada dilenci doğar.

Karı ve koca yoksul olursa bunlardan doğacak çocuk zengin olmaz ya.

Aça kuru ekmek bal helvası gibi gelir. (Aça arpa ekmeği etten lezzetli gelir).

İş bulamayan kişi, eline geçen çok küçük bir işi büyük bir nimet sayar.

Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez.

Aç, hiçbir mazeretle susturulamaz. Çocuk da bir şey istedi mi, beklemek bilmez.

Aç anansa (atansa) da kaç.

Aç her fenalığı göze almıştır. En yakınları için bile korkulacak bir kimsedir. Krş.”Aç, yanından kaç.”

Aç arslandan tok domuz yeğdir.

Sadece soyluluk işe yaramaz. Soysuz olup para kazanan, soylu olup da para kazanmayandan üstündür.

Aç (arık) at yol almaz, aç (arık) it av almaz.

İş gördüğünüz kimseleri aç bırakırsanız kendilerinden yararlanamazsınız.

Aç ayı oynamaz.

Kendisiyle kazanç sağladığınız hayvan ya da insanı doymalısınız ki görevlerini yapabilsinler.

Aç domuz darıdan çıkmaz.

Kötü yaratılışlı açın düşündüğü tek şey, karnını doyurmaktır. Bunu yaparken kime, neye zarar verdiğini düşünmez.

Aç doymam, tok acıkmam sanır.

Aç insan, yeterinden çok yiyecek ister. Tok insan da kendisine yiyecek şey gerek değil gibi davranır. Sözgelisi yoksul kişi, kazandıkça daha kazanmaya çalışır. Varlıklı kişi ise durumunun sürüp gideceğini sanır da kazanç yollarına başvurmaz. Dahası elindekini de savurur.

Aç elini kora sokar.

Aç insan, yiyeceğini sağlamak için kendisini tehlikeye atmaktan çekinmez.

Aç esnek, aşık gerinir.

İçinde buldukları koşullara göre herkesin aynı bir durumu, ayrı bir davranışı vardır.

Aç gezmekten tok ölmek yeğdir.

Aç olarak yaşamamanın ne tadı vardır? Ölürken bile tok olmak yeğlenir.

Aç gözünü, (yoksa) açarlar gözünü.

Her işinde uyanık bulun. Yoksa öyle silerler yersin ki gözünü dört açmak zorunda kalırsın.

Açık ağız aç kalmaz.

Ne istediğini bilen ve bunu söylemekten usanmayan kimse aç kalmaz. Yaşayan kimse geçim yolunu arar, bulur. Krş. "Acından kimse ölmemiş."

Açık göte herkes tükürür.

Utanç verici, iğrendirici davranışları herkes ayıplar, tiksinti ile karşılar.

Açık kaba it değer (siyer)

Gizli kalması gereken şeyler herkese açılırsa bundan büyük zararlar doğar.

Açık yaraya tuz ekilmez.

Taze bir acısı bulunan kimsenin üzüntüsü, birtakım söz ve davranışlarla artırılmamalıdır.

Açılan solar, ağlayan güler.

Hiçbir durum olduğu gibi kalmaz, tersine döner: Güzel çirkinleşir, üzüntülü olan mutluluğa kavuşur.

Açın gözü ekmek teknesinde olur.

Kişinin bütûn düşündüğü şey, yaşaması için büyük değer taşıyan şeyi elde etmektir.

Açın imanı olmaz.

Aç olan kimse, karnını doyurabilmek için her şeyi yapar: İnsafsızdır, ahlak ve din kuralları da tanımaz.

Açın karnı doyar, gözü doymaz.

1. Uzun zaman aç kalmış kişi, bu durumunun sıkıntısını unutamaz. Bol yiyeceğe kavuşup karnını iyice doyurduğu zaman bile içinde yemek başından kalkmak istemez; gözü yiyecekte kalır.
2. Tutkunlu (ihtiraslı) kimse doyma, yetinme bilmez.

Açın koynunda ekmek durmaz (eğleşmez).

Kazancı kendisine yetmeyen kişi, eline geçeni hemen harcar; yarına bir şey saklayamaz.

Açın kursağına çörek dayanmaz.

Yoksulluk içinde bulunan kimse kolay kolay genişliğe kavuşamaz. Bir eksiği giderilirse başka bir eksiği kendini gösterir.

Aç ile dost alayım diyen peşin karnını doyursun.

İlişki kuracağımız kimsenin sağlaması olanağı bulunmayan şeyi, ona güvenmekten, kendimiz sağlamalıyız.

Aç ile eceli gelen söyleşir.

Açın gözü hiçbir şeyi görmez. O, karnını doyurmak için, kendisine güçlük çıkaran kimseyi öldürebilir için, kendisine güçlük çıkaran kimseyi öldürebilir.

Aç karın katık istemez.

Büyük gerekseme içinde bulunan kişi, lüks peşinde koşmaz. Eline geçen değersiz nesnelere bile beğeni ile karşılır.

Aç köpek fırın (ı, fırın damı, duvarı) deler (yıklar).

Aç kimse, karnını doyurmak için, gücünün yetmeyeceği sanılan engellerle çarpışır ve istediğini elde eder.

Aç kurt aslana saldırır.

Açın gözü kararmıştır. O, karnını doyurmak için gerekirse ölümü göze alarak kendisinden kat kat güçlü olan yaratıklarla boğuşur.

Aç kurt yavrusunu yer.

Aç olan, karnını doyurmak için canavarlığın en korkuncunu yapar.

Açlık ile tokluğu arası yarım yufka (bir dilim, bir lokma ekmek).

Yoksulluğa yerinmemeli. Küçük bir şey, en büyük gerekseme duygumuzu gidermeye yeter.

Açma sırrını (sırrını açma) dostuna, (dostunun dostu vardır) o da söyler dostuna.

Bir sır, dosta bile açılmamalıdır. Açılırsa o da kendi dostuna anlatır. Bundan üçüncü kişi duyar. Böylece sır yayılır, sır olmaktan çıkar.

Aç ne yemez, tok ne demez.

Yoksul kişi eline geçen şeyin iyisine kötüsüne bakmaz. Varlıklı kişi ise en güzel şeylerde bile kusur bulur; çekinmeden her şeyi söyler.

Aç ölmez, gözü kararır;susuz ölmez, benzi sararır.

Yoksulluk insanı öldürmez ama, türlü türlü üzüntü ve sıkıntı içinde yıpratır.

Aç tavuk (düşünde) kendini buğday (arpa, darı) ambarında sanır (görür).

Yoksul kişi, kendini bolluğa kavuşma hayaline kaptırır. O zaman yapacağı işleri şimdiden tasarlar.

Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü.

Karşıdakini kızdırarak seninle ilgili kötü şeyleri ortaya dökmesine, senin için kötü sözler söylemesine yol açma.

Aç, yanından kaç.

Yoksul ile arkadaş olmaya gelmez. Çünkü sonu gelmeyen istekleriyle seni rahatsız eder.Dahası, kendi çıkarı için sana fenalık yapabilir.

Aç, yanında sarpın kurcalanmaz.

Bir nesneden yoksun olan kişi yanında o nesne üzerine dikkati çekecek davranışlarda bulunulmamalıdır.

Ada bana, adayım sana.

Sen bir kimse için fedakarlıkta bulunursan o da senin için fedakarlıkta bulunur.

Adam adama gerek olmasa her biri bir dağ başında olurdu.

İnsanlar bütün gereksemelerini tek başlarına sağlayamazlar. Bunun için toplu yaşamak ve birbirlerine yardım etmek zorundadırlar.

Adam adama (gene, her zaman) gerek olur, (iki serçeden börek olur).

İnsanlar her zaman birbirlerine gerek olurlar. Birbirlerinden yararlanarak iyi şeyler yaparlar. (İki önemsiz serçe eti bile birleşince börk yapmaya yeter.)

Adam adama yük değil, can gövdeye mülk değil (Adam adama yük olmaz).

Bir kimseye konuk olan ya da bir iş için gelen kişi o kimsenin yanında uzun süre durmaz. Canımız bile sürekli olarak gövdemizde kalmayacaktır. Onun için yanımıza gelen kimseleri yüksünmemeliyiz.

Adam adamdan korkmaz, utanır (hayır sayar).

Bir kimse başka bir kimseye hak ettiği sert karşılığı vermiyor ve bir kötülük yapmıyorsa korktuğundan değil, hatır saydığındadır.

Adam adamdır, olmasa da pulu; eşek eşektir, olmasa da çulu (atlastan olsa çulu).

İnsanın değeri zengin olmakla artmaz. Yoksulluk da insanın değerini azaltmaz. Öte yandan değersiz insan kılık kıyafetle değer kazanmaz. Nasıl ki çulu olmayan eşek, eşek olmaktan çıkmaz.

Adam adamı bir kere (defa) aldatır (sınar).

Bir kimse, başkasını bir kez aldatabilir;ikinci kez aldatamaz. Çünkü birinci aldanmadan ders alan kişi artık ona inanmaz.

Adam adam, pehlivan başka adam.

Herkesin yapabildiği işleri yapan adam, sıradan bir kişidir. Herkesin yapamayacağı işi yapabilen adam, üstün nitelikli kişi olarak tanınıp övülür.

Adamak kolay, ödemek güçtür.

Söz vermek kolaydır, ancak bu sözü yerine getirmek güçtür. Çünkü bu, ya para ödemeyi ya da uğraşp bir şeyi yapmayı gerektirir.

Adamakla mal tükenmez (Hak saklasın vermesinden).

Yardımsaver görünmek ve bir hayır işine para vaat etmekle gerçekten özveride bulunulmuş olmaz. (Söz veren belki de bir şey vermemeye kararlıdır.)

Adam hacı mı olur ulaşmakla Mekke'ye, eşek derviş mi olur taş çekmekle tekkeye?

Belli bir düzeye erişmek, o durumun gerektirdiği nitelikleri taşımakla(ya da yerine getirmekle)gerçekleşir. Görünüşü ona benzetmekle değil.

Adamın ahmağı malını över.

Malını öven kişi, dinleyenlerde o mala karşı hırs ve istek uyandırır. Bu da malın elden gitmesine yol açar.

Adamın iyisi alışverişte belli olur.

Birçok insanlar çıkarları için ahlak dışı davranışlarda bulunmaktan çekinmezler. Böyle davranışlara en çok alışverişte rastlanır. Bir kimse alışveriş sırasında yalan söylemez, hile yapmaz, buna benzer ahlak dışı davranışlara sapmazsa iyi insan olduğunu gösteriş olur.

Adamın (insanın) kötüsü olmaz, meğer züğürt ola.

Toplum içinde her kişinin bir değeri vardır. Değer verilmeyen kişiler sadece züğürttür.

Adamın yere bakanından, suyun sessiz (yavaş) akanından kork (Suyun yavaş akanından, insanın yere bakanından kork).

Düşünce ve duyguları açığa vurmeyen sessiz insan, yavaş yavaş akan suya benzer: Derin ve tehlikelidir.

Adam (adamın iyisi) iş başında belli olur.

Bir insanın gerçek değeri, iş başında gösterdiği yeterlik ve başarı ile, çevresindekilere karşı davranışıyla ölçülür.

Adam olacak çocuk bokundan belli olur.

Bir kişinin yeni başladığı işte ilerleyebilip, ilerleyemeyeceği daha ilk davranışlarından anlaşılır.

Adam olana bir söz yeter.

Kendisine bir şey yaptırmak istediğimiz, ya da bir öğüt verdiğimiz kimse anlayışlı bir kişi ise bir kez söylemekle o işi yapar, öğüdün dinler. İstedikimizi yapmayıp bize döne döne söylemek zorunda bırakan kimsenin insanlık niteliği eksiktir.

Adam(insan) yanıla yanıla, pehlivan yenile yenile.

Kişi, her girişiminde başarılı olmayabilir, yanılmış olur. Ama yeni girişimlerinde eski hatalara düşmeyecek deneyimler kazanmış olacağından başarıma şansı artar.

Ağa borç eder, uşak harç.

Efendisi para sıkıntısı içinde olup borç etse bile uşak halden anlamaz. Para sıkıntısı çekmedikleri zamanlardaki bol harcamayı sürdürür.

Ağaca balta vurmuşlar “sapı bedenimden” demiş.

Bir kimseye en büyük kötülük, nankör olan yakınlarından ve kendi yetiştirdiklerinden gelir.

Ağaca (taşa)çıkan keçinin dala bakan (ağaca çıkan) oğlağı olur.

Çocuklar ana ve babalarından, küçükler büyüklerinden gördüklerini yapmaya özenirler; yaparlar da.

Ağaca dayanma kurur (çürür), adama(insana) dayanma ölür.

Hiçbir destek sürekli olmaz. Bunun için insan yapacağı işte başkalarının desteklemesine güvenmeli, yalnız kendi gücüne dayanmalıdır.

Ağacı kurt, insanı dert yer.

Kurt, ağacı nasıl içinden yiyerek çürütürse dert ve üzüntü de insanı öylece hırpalar, yıpratır.

Ağacın kurdu içinde olur.

Bir topluluğu çökertip yıkacak öğeler, sinsi sinsi içeride çalışırlar.

Ağaç ağaç içinde büyür.

Bir gencin yetişip olgunlaşması, çevresinde yetişmiş olgunlaşmış kişiler bulunmasıyla, onların koruyup eğitilmesiyle gerçekleşir.

Ağaç düşse de yakınına yaslanır.

Durumu bozulan kimseyi yakınları destekler.

Ağaç kökünden yıkılır.

Ayrıntıların değişmesiyle bir düzen bozulmaz. Düzenin yıkılması, temelin yıkılmasıyla olur.

Ağaç, meyvesi olunca başını aşağı sallar.

Faydalı eser veren, erdem ve bilgi ile donanmış olan insan, kimseye yüksekte bakmaz, alçak gönüllü olur.

Ağaç ne kadar uzasa göğe ermez.

İnsan ne denli yükselirse yükselsin, bir yerde durur. Erişilmesi doğa yasalarına aykırı olan yüksekliğe çıkamaz.

Ağaçtan maşa olmaz.

Yeteneksi, beceriksiz kimse, önemli işlerde kullanılamaz.

Ağaç yaprağıyla gürler (güzeldir).

İnsan, akrabası, yakınları, yandaşları ile varlığını gösterir; önemli işler yapar. Bunlar olmasa cılız ve güçsüzdür.

Ağaç yaş iken eğilir.

Çocuklar küçük yaşta kolay eğitilir. Büyük insan kolay kolay eğitilemez.

Ağalık (beylik)vermekle, yiğitlik vurmakla (dır).

Çevrede hatırı sayılır, sözü geçer bir adam olmak istersen, gereken yerlere bol para yardımıyla bulunacaksın; eş, dost uğruna bol para harcayacaksın. Yiğit diye tanınmak istersen, savaşta da barışta da vurucu, kırıcı olacaksın..

Ağanın alnı terlemezse ırgatın burnu kanamaz.

İşveren, birlikte çalışıp yorulmazsa, işçi var gücüyle işe sarılmaz.

Ağanın gözü ata tımardır.

Ağanın gözü atın üzerinden eksik olmazsa ata iyi bakılır. İş sahipleri de işlerini sürekli olarak denetlerlerse iş düzgün gider.

Ağanın gözü öküzü (ineği) semiz eder.

Ana baba, çocuklarına, mal sahipleri mallarına iyi bakamazlarsa sevindirici sonuçlar alırlar.

Ağanın gözü, yiğidin sözü.

Bir yerin büyüğü için önemli şey, işleri denetlemektir. Yiğit için önemli şey ise sözünün eri olmaktır.

Ağanın malı çıkar, uşağın canı.

Patron mal sahibi olur ama bu uğurda işçi canı çıkıncaya değin çalışmıştır. Bir yıkımı önlemek için zengin malını, işçi canını verir.

Ağaran baş, ağlayan göz gizlenmez.

Belirtileri ortada olan yaşlılık da izleri ortada duran üzüntü de ne yapılsa gizlenemez.

Ağası güçlü olanın kulu asi olur.(Ağası yiğit olanın etbai sarhoş gezer).

Dişli birine dayanan kişi, herkese kafa tutar;kabadayıcı işler yapar. işveren zorbalık ederse işçi karşı gelir.

Ağılda oğlak doğsa ovada otu biter.

Tanrı her yaratığın rızkını birlikte yaratır.

Ağır başa, yeğni kalkar.

1. Ağırbaşlı kişiye herkes saygı gösterir. Ağırbaşlı olmayan, her şeye burnunu sokan kimseye kimse önem vermez.
2. Ağırbaşlı insan, oturaklılığından, hafif insan, farfaralığından belli olur.
3. Değerli kişi, herkesin beğendiği eylemi gerçekleştirince değersiz kişinin daha önce yaptıkları etkisiz kalır.

Ağır git ki yol alsın.

Tuttuğu yolda ilerlemek isteyen, ağır ağır, ama güvebilir adımlarla yürümelidir. İven kimse sürçebilir, yolunu şaşırabilir.

Ağır kazan geç kaynar.

1. Kalın kafalı insan bir konuyu zor anlar.
2. Tembel kimsenin elinden iş geç çıkar.

3. Ağırbaşlı insan çabuk öfkelenmez.

Ağırlık altın kale, hafiflik başa bela.

Ağırbaşlı kimselere herkes hayran olur, saygı gösterir. Gereksiz işler yapan,, gereksiz laflar eden, her şeye burnunu sokan kişiler aşağılanırlar, hep başlarına dert açarlar.

Ağır ol batman gel (döv, gelesin, dövesin).

Batmanlarla tartılacak gibi ağır ol ki büyüklüğümüz diye sana saygı gösterebilirler.

Ağır otur ki bey (ağa, molla) desinler.

Hoppalık, züppelik etme; ağırbaşlı ol ki büyüğümüz diye sana saygı gösterebilirler.

Ağır taş batman döver (yerinden oynamaz).

Ağırbaşlı kişi kimsenin oyuncağı olmaz. Onu hırpalamaya kimsenin gücü yetmez.

Ağır yonganın yel kaldırmaz.

Ağırbaşlı kimseye şöyle böyle olaylar etki yapamaz zarar vermez. Krş. “Yeğniyi yel alır...”

Ağız büzülür, göz süzülür, ille burun, ille burun.

Kimi kusurların düzeltilmesi kolaydır. Ancak öyle kusurlar vardır ki düzeltilemez.

Ağızdan burun yakın, kardeşten karın.

İnsanlar, hısımları arasında kardeşlerinden de çok kendi çocuklarını benimser, severler.

Ağız yer yüz utanır.

Armağan alan kişi, armağanı verenin dileğini yerine getirmemeye utanır; işini yapar.

Ağlamakla yar ele girmez.

İnsanın çok sevdiği şey, sadece özlemini çekmekle elde edilemez. Onu ele geçirmenin yollarını bulmak gerekir

Ağlama ölü için, ağla deli (diri) için.

Yakınlarınızdan biri ölse, birkaç gün ağlarsınız, sonra acınız küllenir. Ama yakınlarınızdan biri deli olsa, acıklı durumu hep gözünüzün önünde, dert her gün tazedir. Asıl ağlanacak durum budur.

Ağlamayan çocuğa meme vermezler.

Sesini yükseltmeyen kimseye hakkını vermezler. Onun için sesinizi duyurmalı, hakkınızı

aramalısınız.

Ağlarsa anam ağlar, başkası (kalanı)yalan ağlar.

Kişinin derdini yürekten paylaşan tek varlık anasıdır. hiç kimse ona anası kadar içten yanmaz. Başkalarının üzülmeye yüzüdüdür.

Ağlatan gülmez.

Başkasına zulmeden kimsenin kötülüğü yerde kalmaz; kendisine döner. Onu da ağlatırlar.

Ağlayanın malı gülene hayır etmez.

Birinin malını haksızlık ve zulüm ile elinden alan kişi, o amalın hayrını görmek şöyle dursun bir yıkıma uğrayarak eyleminin cezasını görür.

Ağrılarda göz ağrısı, her kişinin öz ağrısı.

Göz ağrısı, ağrıların en acısıdır. Ama her kişinin başka türlü bir ağrısı vardır ki kendini için göz ağrısı denli acıdır.

Ağrısız baş mezarda gerek (olur), (Galesiz baş, yerin altında), (Rahat ararsan mezarda).

Yaşayan her kişinin derdi vardır. Dertsiz kimse ararsanız ancak mezarda bulursunuz . Yani kişinin dersi ancak ölmesiyle biter.

Ağustosta beyni kaynayanın zemheride kazanı kaynar.

Yazın sıcak günlerinde tarlada çalışan kişi, zahiresini kazanır; kışın soğuk günlerinde geçim sıkıntısı çekmez.

Ağustosta gölge kovan, zemheride karnın ovar.

Ağustos böceğiyle karınca masalında olduğu gibi vakit ve fırsat varken geleceğini sağlamaya çalışmayıp keyfe, zevke dalan, fırsat elden gittikten sonra aç ve perişan olur.

Ağustosta yatani zemheride bügelek tutar.

Yazın (fırsat elde iken) çalışıp kazanmayan kişi, kışın (çalışma olanağı elden gittikten sonra) sıkıntılar içinde kıvrılır.

Ağustosun 15'inden sonra ere kaftan, ata çul.

Çünkü artık soğuklar başlayabilir.

Ağustosun yarısı yaz, yarısı kıştır.

Ağustos ortalarında yaz sıcakları azalır, serinlik başlar.

Ağı eğri, gözü şaşı ensesinden (arkasından) belli olur (bellidir).

Bir kişinin tutum ve davranışları, o kişide birtakım kusurlar bulunduğunu gösterir.

Ağına tat bulaşanın gözü pekmez tutumundadır.

Bir işten kazanç elde eden kişi, o tür işler peşinde koşar.

Ağzın karnından büyük olmasın.

Gücünün yetmeyeceği büyük işlere girişme.

Ah alan olmaz.

Zulmettiği, kötülük yaptığı için kendisine ilenilen kimse onmaz.

Ahlatın (armudun)iyisini (dağda) aylar yer.

Güzel şeyler, çok kez, ona layık olmayan kimselerin eline geçer

Ahali isterse padişahı tahttan indirir.

Toplumda halkın gücü, bütün güçlerin üstündedir.

Ahmağa yüz, abdala söz vermeye gelmez.

Ahmağa yüz verirseniz, sizi durmadan meşgul eder, rahatsız eder. Dilenciye “sana zamanı gelince şunu vereceğim” dersiniz, ikide birde karşınıza dikilip, “hani bana şunu verecektiniz” demesinden başınızı alamazsınız.

Ahmak gelin yengeyi halayığı sanır.

Ahmak kimse, kendisini korumakta olan kişiye, hizmetine verilmiş biri gözüyle bakar ve saygısızca davranışıyla onun gönlünü kırarak hizmetinden yoksun kalır.

Ahmak (şaşkın) misafir ev sahibini ağırlar.

Misafiri ağırlamak ev sahibine düşer Ama şaşkın misafir bunun tersini yapar. Başkasının görev ve yetkilerini üzerine alan böyle ahmaklar başka konularda da görülür.

Akacak kan damarda durmaz.

Bir zarara uğramak alnımıza yazılmışsa ne yapsak önüne geçemeyiz.

Ak akçe kara gün içindir.

Kazanmakla mutluluk duyduğumuz para, zamanımızda bizi sıkıntıdan kurtarır. Böyle durumlarda parayı harcamaktan çekinmemeliyiz.

Akan çay her zaman kütük getirmez.

Kimileyin emek harcanmadan para kazanılsa da bu her zaman gerçekleşmez.

Akara kokara bakma, çuvala girene bak.

İyi, kötü deme; mal ve para biriktir

Akarsu kokara bakma, çuvala girene bak.

Bir şeyler yapma isteği ve gücü bulunan kişi, uygun bir çalışma yönü ve alanı bulur

Akarsu pislik tutmaz.

Eski bir kanıya göre akar su –ne kadar kirletilirse kirletilsin temiz kalır.

Akarsuya inanma, eloğluna dayanma.

Akışı ne kadar yavaş olursa olsun, akarsuya girmek tehlikelidir. İnsan sürüklenip, burgaca rastlayıp boğabilir. Bunun gibi birkaç beğenilir durumuna bakıp el oğluna güvenmek doğru değildir. Anlaşamayacağınız, sizin için zarara yol açan tutumları bulunabilir.

Ak curun akmazsa kara curun kol gibi.

Az kazancın her zaman sağlanabileceği bir konuda çok kazancın gerçekleşmemesi önemli sayılmaz.

Akça akıl öğretir, don yürüyüş.

Bol olanaklar, insanların iyi işlere girişmesini kolaylaştırır, yol yordam öğrenmesine yardım eder: Parası çok olan kişi, başkalarının aklından geçirmediği güzel işler yapar. Kılıksız olduğu için eskiden topluluk içinde kısıla büzüle yürüyen kimse de giyimli kuşamlı olduğu zaman dikkati çekecek kadar güzel yürür.

Akçanın iyisi kesede duran, bahçenin iyisi eve yakın olan.

Para, şuraya buraya dağıtılmayıp kesede bulunursa ivedi durumlarda gereken nesnelere hemen alınabilir. Bahçe eve yakın olursa, bakımı, korunması ve hemen yararlanılması kolay olur.

Ak göt (don, bacak), kara gör (don, bacak) geçit başında (hamamda) belli olur.

Aynı sınavı geçirecek olanlardan kimin iyi, kimin kötü durumda olduğu sınav sonuna da belli olur.

Ak gün ağartır, kara gün karartır.

Mutlu bir yaşayış, kişiyi dinç, şen, iyimser kılar. Üzüntülü yaşayış ise yıpratır, zayıflatır, karamsar yapar.

Akıl adama sermaye (o da gide gelmeye).

İnsanın en değerli sermayesi akıldır. Çünkü bütün işlerini en iyi biçimde onunla döndürür. Bu sermaye elden çıkarsa bir daha ele geçirilemez. Bu nedenle onu iyi kullanmak ve korumak gerektir.

Akıl akıldan üstündür.

Önemli sorunlarda güvendiğiniz akıllı kimselerin düşüncesini sorunuz. Sizin düşünemediğinizi başkası, onun da düşünemediğini bir başkası düşünüp sizi aydınlatabilir.

Akıl için tarik (yol) birdir.

Karışık bir sorunun çözümünü, iyi düşündüklerine inandığınız birkaç kişiden ayrı ayrı sorsanız, aynı yanıtı alırsınız. Bu sonuca nasıl vardıklarını araştırırsanız görürsünüz ki hepsi de yargılamalarında arasanız görürsünüz ki hepsi de yargılamalarında aynı mantık yolunu kullanmışlardır ve size şunu söylerler: “Doğruyu bulmak için aklın izleyeceği bir tek yol vardır. Bu yoldan gidenlerin hepsi aynı sonuca varır, yani doğruyu bulur. Başka yollar, aklın izleyeceği yollar olmadığından insanı yanlış sonuca götürür.”

Akıl kişiye (adama) sermayedir.

Bir kimsenin giriştiği işlerde baş araç ve en büyük etken akıldır.

Akılların pazara çıkarmışlar, herkes yine kendi aklını almış (beğenmiş).

İnsan kendi tutumunu, davranışını başkalarınınkinden daha üstün görür. herhangi bir konuda onun düşündüğüne benzemeyen başka düşünceler ileri sürülürse, kendi düşüncesini yeğler. Öyle ki bütün insanların akılları ortaya konulup da, “her kişi bir akıl seçsin, kendisine akıl edinsin” denilse herkes şimdiki aklını seçip alır. Krş. “ herkes aklını...”

Akıllı düşman, akılsız dosttan hayırlıdır. (Deli dostun olacağına akıllı düşmanın olsun)

Akıllı kimse, dostu için iyi niyet beslediği halde yaptığı işin ne gibi kötü sonuçlar doğuracağını düşünemez. Böylece dostuna bilmeyerek kötülük edebilir. Oysa akıllı düşmanın yapacağı kötülüğü, insan akıl yoluyla sezer, gereken önlemi alır. Akıllı düşmanla anlaşmak da kolay olur.

Akıllı düşününceye kadar deli oğlunu evirir.

Daha az düşünen ama çabuk karar veren kimse, çok düşünüp de karar veremeyen kimseden daha iyi iş görür.

Akıllı köprü arayınca dek deli suyu geçer.

Tedbirli kişi, istediği şeyi elde etmek için sağlam yol arar. Bunun için de sonucu almakta gecikir. Atak kişi ise tehlikeyi göze alarak işe girer ve çabuk sonuç alır.

Akıllı oğlan neyer ata malını, akılsız oğlan neyer ata malını, (hayırlı evlat neylesin malı, hayırsız evlat neylesin malı), (Oğlum deli malı neylesin, oğlum akıllı malı neylesin).

Bir baba “çocuklarıma mal bırakmalıyım” diye düşünmemelidir. Çocuk akıllı ise malı kendisi kazanır; baba malına gerekse duymaz. Akılsız ise, babası ne denli mal bırakırsa bıraksın, altından girer, üstünden çıkar; malsız kalır. Bu duruma göre babanın ona mal bırakması gerekmez.

Akıllı olsa her sakallı kişi, sakallılara danıştı her işi.

Her yaşlı, sakallı kişi akıllı sanılmamalıdır. Akıl yaşta değil baştadır.

Akıllı, söylemeden düşünür, akılsız düşünmeden söyler.

Sonra pişman olmamak için, söylenecek söz, yapılacak iş önce iyi düşünölmelidir. Düşünölmmeden söylenen söz yapılan iş, sakıncalı olabilir; zarar doğurabilir.

Akıl olmayınca ne yapsın sakal?

Kişi sadece yaşlanmakla olgunlaşmaz. Akılsızsa çocukça işler yapar. Krş. "Akıl yaşta değil baştadır."

Akıl ortağı ortak, mal ortağı kaypak.

Yararlı ortaklık, yapılacak iş üzerinde danışma ortaklığıdır. Bu, kişileri kötü sonuçtan korur. Mal ortaklığından ise her ortak kendi çıkarını düşündüğünden ortağının zararına çalışabilir.

Akıl para ile satılmaz.

Delice iş yapan zenginler bulunduğu gibi akıllıca iş yapan yoksullar da vardır. Akıl para ile satılsaydı birincilerle ikincilerin tutumları bunun tersi olurdu.

Akılsız başın cezasını (zahmetini) ayak çeker.

1. İyi düşünmeden verdiğimiz kararların kötü sonuçlarını düzeltmek için şuraya buraya koşup yorulmak zorunda kalırız.
2. Baştakilerin yanlış tutumlarından ileri gelen sıkıntıyı buyruk altında çalışanlar çeker.

Akılsız iti yol kocaltır.

Akılsız it, nereye gideceğini bilmeyerek nasıl yollarda dolaşır yorulursa belli bir amaç gözetmeyerek yorucu işlere girişen kişi de yaşamını, hiçbir başarı göstermeden tüketir.

Akılsız kasabın gerisine kaçır masadı.

Kafası çalışmayan kimse, elindeki fırsatı kullanmak şöyle dursun, onun kendi zararına işlemesine yol açar.

Akılsız köpeği yol kocadır (Ahmak iti yol kocaltır)

İyice düşünülmeden, programı çizilmeden yapılmaya çalışılan işin, bitecek gibi görüldüğü sırada, eksikleri ortaya çıkar. Bu eksiklerin tamamlanması için geriye dönmek gerekir. İkinci kez bitilecek sanıldığı zaman başka eksikler baş gösterir; bir daha geriye dönülür. Bu durum hem birçok yorgunluklara, hem de çok vakit kaybına mal olur.

Akıl yaşta değil, baştadır.

Bir kimsenin yaşı büyümekle akıllı da büyümmez. Nice gençler vardır ki kendilerinden çok yaşlı olanlardan daha akıllıdırlar.

Akıntıya (karşı) kürek çekilmez.

Kendi yolunda güçlü olarak sürüp giden bir işi ters yöne çevirmek boşuna çaba harcamaktır.

Ak koyun ak bacağından, kara koyun kara bacağından asılır.

Doğruluktan ayrılmayan, güven kazanır, ödüllendirilir. Kötülüğü iş edinen ise hak ettiği cezayı görür.

Ak koyunu(ala keçiyi) gören, içi dolu yağ sanır.

Bir şeyin dıştan görünüşüne bakarak içinin de öyle olduğunu sananlar aldanırlar.

Ak koyunun kara kuzusu da olur.

İyi ana babadan kötü çocuklar olabilir.

Ak köpeğin (itin) pamuk pazarına (pamuğa, pamukçuya) zararı vardır.

Kötü şey, görünüşte iyi şeye benzer benziyorsa iyi şeyin değeri azalır.

Akla gelmeyen (gelen) başa gelir.

İnsanın başına öyle şeyler gelir ki daha önce böyle bir şey olacağı düşünülmez.

Aklına geleni işleme, her ağacı taşlama.

1. Sonunu düşünmeksizin aklına gelen işe yapma, herkese sataşan kişi, tutumunun büyük zararlarını görür. Akmasa da damlar.
2. Bir dükkanda (ya da bir işyerinde) herhalde alışveriş (ya da iş) olur. Çok olmasa bile olur.

Akrabanın akrabaya akrep etmez ettiğini.

Kişiye, kimileyin hıssımı öyle kötülük eder ki bunu düşman bile yapmaz. Çünkü hıssım, kişinin içini, dışını ve nereden vurabileceğini daha iyi bilir.

Akşama karşı gitme, tana karşı yatma.

Yola, akşamüstü çıkılmamalı, seher vakti çıkılmalıdır.

Akşamın hayrından sabahın şerri iyidir (yeğdir).(Sabah ola, hayır ola).

İşinizi akşamüzeri, ya da gece yapmayın, sabaha bırakın. Çünkü gece iş yapmanın kötü yönleri daha çoktur ve gündüz sağlanabilen olanaklar gece sağlanamaz.

Akşam ise yat, sabah işe git. (Akşam oldu kon, sabah oldu göç).

1. Yolculukta akşam olunca ulaşılan yerde yatılmalı; sabah olunca yola devam edilmelidir.
2. Geceler uyku, gündüzler iş zamanıdır

Ak şeker, kara şeker, bir damar suya çeker.

Kişinin yaptığı iyilikte de kötülükte de katılımın etkisi vardır.

Aktan kara katkımı?

Yasa, adalet yok mu? Elbette var.

Ala bakan iki bakar

İnsanlar il renkten hoşlanırlar; Al renkli nesnelere bakmakla doyamazlar.

Alacağım olsun da alakargada olsun.

Almak olanağı bulunmasa, dahası borçlu ile dövüşmek gerekse bile alacaklı olmak iyi bir şeydir.

Alacak kız ay görünür, evleri saray

Bir genç, bir kıza gönül verince kusurlarını, çirkinliklerini görmez, onu dünya güzeli kulübelerini de saray gibi görür.

Alacakla verecek ödenmez.

Bir yerden alacağınız para ile başka bir yere olan borcunuzu kapanmış saymak ihtiyatsızlıktır. Çünkü alacağınız, belki elinize geçmez. Oysa borcunuzu ödemek zorundasınız.

Ala keçi her vakit püsküllü oğlak doğurmaz.

Değerli bir şeyden her zaman iyi verim alınmaz.

Alçak uçan yüce konar, yüce uçan alçak konar.

Alçakgönüllü olan ve büyüklük taslamayan, saygı görür; toplum içinde yükselir. Kendini herkesten üstün gören sevilmez; toplum içinde iyi bir yer alamaz.

Alçak yerde tepecik kendisini dağ sanır. (Alçak yerlerin tepeciği sağ görünür).

Bilgili kimselerin bulunmadığı bir toplulukta az bilgili kişi dahillik tasalar.

Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır.

İnsan kendi durumuna uygun bir yaşayış sürmeli, arkadaşlarını ona göre seçmelidir. Çok aşağı yaşayış koşulları da, çok yüksek yaşayış koşulları da kendisine zarar verir.

Alçak yer yiğidi hor gösterir.

Basit bir çevrede yaşayan, önemsiz bir görevde çalışan değerli kişi, kendisini gösteremez; layık olduğunu ünü kazanamaz; sıradan bir kimse sanılır.

Al elmaya taş atan çok olur.

Güzellere musallat olan, değerli insanlara çatan, parlak yeri elde etmeye çalışan çok olur.

Aleme cellat lazım; senin olman ne lazım.

Kötü, ağır bir iş yapan yapılması söz konusu ise bu işi sen yapma; yapılması gerektiğine inananlar yapsınlar.

Alet işler, el övünür.

İnsan ne kadar usta olursa olsun, gerekli araçlar olmadıkça kusursuz iş yapamaz.

Al giyen aldanmaz.

Al renk giysi herkese yakışır.

Al giyen alınır.

Göz alıcı giysi giyen güzele hemen istekli çıkar.

Al gömlek gizlenemez.

Herkesin dikkatini çekecek iş yapan kimse, bunun gizli kalacağını sanmamalıdır.

Al gününde al; ver gününde ver.

Alınacak şey, en iyi en ucuz olduğu zaman alınmalıdır. Verilecek şey ve borç da zamanında verilmelidir. Geç kalınırsa kötü koşullarla karşılaşılabilir.

Alın yazısı değişmez.

Kişi ne yapsa kaderini değiştiremez. Başına ne gelecekse gelir.

Alışmış kudurmuştan beterdir.

Alıştığı işten vazgeçemeyen kişi, kudurmuştan daha azgındır. O işi saldırırcasına yapar.

Alışmış kursak, bulamacını ister.

Kişi, yararlanmaya alıştığı şeyden yoksun kalmak istemez.

Al ile arslan tutulur, güç ile sıçan (gücügen)tutulmaz. (Al arslan tutar, güç sızan tutmaz.)

Zekanızı kullanarak sizden daha güçlü, ama daha az zeki olan yaratığı yenebilirsiniz. Gücünüzü kullanarak ise, sizden çok güçsüz, ama zeki olan yaratığı yenemezsiniz.

Alim unutmuş, kalem unutmamış.

İnsan ne kadar bilgili olursa olsun, her şeyi aklında tutamaz, birçoklarını unutur. Unutulmaması istenen şey, yazılmalıdır. Böylece yüzyıllar boyunca kuşaktan kuşağa geçer. Herkes onu okur, birbirine anlatır.

Al kaşağıyı gir ahıra, yarası(yağırı)olan gocunur (gocunsun).

Bir yolsuzluğun sorumluları aranırken o işten kusuru bulunan kişi telaşa düşer.

Allah balmumu yakana balmumu, yağmumu yakana yağmumu verir. (Allah çam isteyene çam, mum isteyene mum verir).

Genel inanişaya göre Tanrı, bol harcayana bol, az harcayana az verir. Bunun gerçek nedeni şudur: Bol para kazanan kişi çok çalışır, çok kazanır. Aza naat eden az çalışır, az kazanır.

Allah bilir ama kul da sezer.

Bir işin içyüzünü, ya da nasıl bir sonuç vereceği ancak Tanrı bilir. Ama insan da kafasını kullanarak aşağı yukarı bir tahminde bulunabilir.

Allah dağına göre kar verir.

Tanrı herkese dayanabileceği ölçüde yük, sıkıntı verir.

Allah doğrunun yardımcısıdır.

Doğruluktan ayrılmayanlara Tanrı yardım eder. Doğruluktan şaşmamalıdır.

Allah dokuzda verdiği 8 de almaz.

Tanrı her kulunun ne kadar yaşayacağını önceden kararlaştırmıştır. Süresi olmadan hiç kimsenin yaşamasına son vermez.

Allah fukarayı sevindirmek isterse önce eşeğini yitirtir, sonra buldurur.

Dar bir geçim içinde olan kişi, sevincin ne olduğunu bilmez. Ama bir süre bu dar geçimden da yok sun kalıp sonra yeniden eski geçime kavuşsa o zaman sevincin nasıl şey olduğunu anlar.

Allah gümüş kapıyı kaparsa altın kapıyı açar.

İşi bozulan kişi umutsuzluğa düşmemelidir. Tanrı'nın onu eskiden daha iyi bir işe kavuşturacağına inanmalıdır.

Allah'ın bildiği kuldan saklanamaz.

İnsan, işlediği suçtan önce Tanrı'ya karşı sorumludur. Bu suçu da Tanrı bilir. Öyle ise onu kuldan niçin saklamalı?

Allah'ın ondurmadığını Peygamber sopa ile kovar.

Tanrı bir kişiyi mutsuz yaratmışsa hiçbir kimse onun yazgısını değiştiremez. Başvurduğu bütün kapılar yüzüne kapanır.

Allah isterse bir kulun işini, mermere geçirir dişini; istemezse işini, muhallebi yerken kırar dişini.

Talihli kişi, hangi işe el atsa başarılı olur. Talihsiz olan da en umutlu işten zararlı çıkar.

Allah kardeşi kardeş yaratmış, kesesini ayrı yaratmış.

Geçim konusunda kimse kimseye yük olmamalıdır. Birbirlerine o kadar yakın ve birçok değerlerinde ortak olan kardeşlerin bile kazançları, keseleri ayrıdır. Birinin parasına öteki ortak olmaya kalkışmamalıdır.

Allah kulundan geçmez.

İşi bozuk giden kişi kendisini kötümserliğe kaptırmamalıdır. Tanrı dar zamanlarında kuluna yardım eder.

Allah kulunu kısmeti ile yaratır.

Bu dünyada herkesin dar ya da geniş bir geçim yolu vardır.

Allah sabırlı kulunu sever.

Sabır güzel bir huydur. Sabırlı kimse sıkıntıları atlatır, güçlükleri yener. Allah sabırlı kulunu sevdiği için sabırlı olmaya daha çok dikkatli etmeliyiz.

Allah sağ eli sol ele muhtaç etmesin.

Muhtaç olup başkasından bir şey istemek çok ağır gelir. Bu durumda en yakın akraba bile gereken ilgiyi göstermez. Onun için Tanrı'dan dilediğimiz, bizi en yakınımıza daha muhtaç etmemesidir.

Allah sevdiğine dert verir.

Tanrı, derdin kendisinden geldiğine inanarak yakınmayanları, onu çekenleri mükafatlandıracaktır. Bu nedenle sevdiğine dert verir.

Allah son gürlüğünü versin.

Tanrı yaşlılık yıllarını bolluk, rahatlık içinde geçirme nasip etsin.

Allah'tan sıska, ne yapsın muska?

1. Yaradılıştan yeteneksiz olan kişi tedbirle, çaba ile yetenekli kılınmaz.
2. Cılız bir kuruluşa, birtakım tedbirlerle büyük bir güç kazandırılmaz.

Allah'tan umut kesilmez.

En umutsuz durumlarda bile kötümserliğe kapılmamalı, Tanrı'nın bir lütufta bulunabileceği düşünülmalıdır.

Allah uçamayan kuşa alcacık dal verir.

Tanrı, yetenekleri kısıtlı olanlara durumlarına uygun bir yaşama düzeni bir barınma olanağı verir.

Allah verince kimin oğlu, kimin kızı demez.

Üne, zenginliğe, tanınmış ya da zengin bir ailenin çocuğu olmakla erişilmez. Tanrı dilerse hiç tanınmaya, yoksul bir aile çocuğunu da üne, zenginliğe kavuşturur.

Allah verirse el getirir, sel getirir, yel getirir.

Tanrı bir kimseyi zengin etmeyi dilerse ona hiç umulmadık yerlerden para, mal gelir.

Allı yelek, pullu yelek; gömlek yol canfes neye gerek?

En gerekli nesnelere bulunmayan kişinin süs püs peşinde olması budalalıktır.

Alma alı, satma kırı, ille doru, ille doru; yağızın da binde biri.

At donları içinde en beğenilenleri doru renktir. Kır fena sayılmaz. Ama al renk beğenilmez.

Alma alı, sat yağızı, bin doruya, besle kırı.

Biniciler al ve yağız renkli atları tutmazlar. Doru ve kır donlu atları makbul sayarlar. Atını ona göre seç.

Almadan vermek, Allah'a mahsus (yaraşır).

Tükenmez hazinesi bulunan, bir şey almaya ihtiyacı olmadan verebilen tek varlık, Tanrı'dır. İnsan bir şey kazanmamışsa, başkasından bir şey almamışsa neyi verebilir?

Almadığın hayvanı kuyruğundan tutma.

Almayacağın bir şeye, işinde çalıştırmayacağın kimseye, alacakmışsın, çalıştıracakmışsın gibi yakın ilgi gösterme, umut verme.

Al malın iyisini, çekme kaygısını.

Malın iyisi olan, onu tasız kullanır. Sağlamdır, güzeldir, kullandığı sürece insanı rahatsız edecek bir durumu yoktur.

Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste.

Kimseye zulmedip ahını alma. Sonra yaptığın kötülüğün cezasını ömrün boyunca çekersin.

Alma sarı, satma sarı, kapındaysa tutma sarı.

Sarı donlu at ne beslemeli, ne de alıp satmalıdır

Alma soysuzun kızını,sürer anası izini.

Terbiyesi kıt ailenin kızı da eğitimi kıt, görgüsüz olarak yetişir.

Alt değirmen güçlü akar.

Kaynakları eski ve bol olan kuruluşlar sağlam ve verimli olur.

Altın anahtar her kapıyı açar.

Para ile bütün engeller ortadan kaldırılır; bütün güçlükler yenilir; istenilen şey elde edilir.

Altın ateşte, insan mihnette belli olur.

Altına benzeyen maddenin altın olup olmadığı, nasıl ateşe dayanıklı derecesi ile anlaşılırsa bir kişinin değeri de sıkıntılara katlanma, zorlukları yenme ve benliğini koruma gücü ile ölçülür.

Altın eli bıçak kesmez.

Hünerli kişiye yaşama güçlükleri etki yapamaz. O, sarsılmadan işini sürdürür.

Altın eşik, gümüş eşiğe muhtaç olur.

Zenginliğe de iş başında olmaya da güvenilmemelidir. Gün gelir, zengin yoksullaşır; eskiden yoksul iken zengin olan kişiye muhtaç duruma düşer. İş başında buluna da böyle.

Altının kıymetini (kadrini) sarraf bilir.

Bir kimsenin, bir şeyin değerini, ancak bu konularda uzmanlığı bulunanlar bilir.

Altın kepeğe muhtaç.

Yüksek düzeyde olan her şey, önemsiz görünen nesnelere değer kazanır. Kepeklerle ovulmasa altın parlamaz. Bunun gibi, zengin yoksul, usta çırığa...gerekseme duyar.

Altın leğenin kan kusana ne faydası var?

Ağır hasta, ya da dertli olan kimse, zengin olmuş neye yarar?

Altın pas tutmaz, (deli yas tutmaz).

Şerefli, temiz insana, hiç kimse leke süremez. (Tasasız kimse hiçbir şeye üzülmez.)

Altın yerde paslanmaz, taş yağmurdan ıslanmaz.

Üstün değer taşıyan kişi, ya da nesne, ne türlü uygunsuz koşullar içinde bulunursa bulunsun değerini, niteliğini yitirmez.

Altın yere düşmekle pul olmaz.

Değerli kişinin, bulunduğu yüksek yerden uzaklaştırılmasıyla değeri yitirmez.

Altı olur, yedi olur, hep Allah'ın dediği olur.

Biz önce ne hesaplar yaparsak yapalım, sonunda Tanrı'nın dilediği olur.

Aman diyene kılıç kalkmaz.

Kişi, mertliğine sığınıp teslim olan düşmanın canına kıymamalıdır.

Amca baba yarısıdır.

Amca, kardeşinin çocuğuna kendi çocuğu gibi ilgi gösterir. Çocuk da amcasına, babasına karşı beslediği duygularla bağlı olur.

Amcam (emmim) dayım herkesten (hepsinden) aldım payım.

Kimseden yardım beklememeli. Kişiyen yakın akrabalarının bile yardım etmediği denemelerle anlaşılmalıdır.

Ana besler hurmayla, eloğlu karşılar yarmayla.

Her anne, çocuğunu büyük bir şefkat ve özenle nazlı olarak yetiştirir. Çocuk topluma karışınca yaşamın ve çevrenin insafsızlıklarıyla karşılaşır (Yarma: Kalın kesilmiş odun).

Anadan olur daya, hamurdan olur maya.

Hiçbir dadı annenin yerini tutamaz. Hamurun mayası yine kendisindedir. Demek ki bir işi kusursuz yapabilmek için özüne uygun en iyi araç kullanılmalıdır. Derme çatma araçlarla yapılan işten iyi sonuç alınmaz.

Ana gezer, kız gezer; bu çeyizi kim düzer?

Bir ailenin, bir kuruluşun yöneticileri ve yönetilenleri, yapılacak işlere boş verirlerse o işler kendiliğinden ortaya çıkar mı?

Ana gibi yar olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz.

İnsanlar içinde anamız kadar bize candan bağlı dost yoktur. Nasıl ki şehirler içinde Bağdat'ın eşi yoktur.

Ana hakkı Tanrı hakkı.

Evlatların analarına karşı olan yükümlülükleri, Tanrı'ya karşı olan yükümlülükleri kadar kutsaldır.

Anahtar doğrudur.

Bir yetim kilitlemesi, kötü niyetli olmayanlar için işe yarar. Ama hırsız için işe yaramaz.

Ana ile kız, helva ile koz.

Koz helvasının içindeki cevizle helvayı ayırmak nasıl olanaksızsa, ana ile kız da birbirlerinden ayırmak öylece olanaksızdır.

Ana kızına taht kurar, kız bahtı kocada arar.

Ana baba, kızlarına ancak saltanatlı bir yaşayış sunabilirler. Onun mutluluğunu sağlayacak olan kocasıdır.

Ana kızına taht kurmuş, baht kuramamış (kurmamış).

Ana baba, kızlarını sultanlar gibi yaşatabilirler. Ama onu evlendikten sonra mutlu olmasını sağlamak ellerinde değildir.

Analık fenalık (kara yamaklık).

Üvey ana fenalık sembolüdür. (Beyaz giysiye yamanmış kara bir yama gibi.)

Analık usta, yumağı ufak yapar; çocuklar usta, ekmeği çifte kapar.

Bir nesneyi paylaştıran kişi, eşitlik ilkesini gözetmekle birlikte, payları beklenenden daha küçük ölçüde dağıtmaya kalkarsa, paydan yararlanacak olanlar, yine eşit olarak daha çok pay alma yolunu bulurlar.

Analı kuzu, kınalı kuzu.

Annesi sağ olan çocuk bakımlı, giyimli, temiz, süslüdür. Annesi ölmüş olan çocukta bakım, giyim, temizlik, süs bulunmaz.

Anam babam kesem, elimi soksam yesem.

Kişi, başkasından yardım beklememeli, kendi kazancıyla geçinmelidir.

Anamın (babamın) öleceğini bilseydim kulağı dolu dariya satardım (acı soğana değişirdim).

İnsan en değerli bir malını karşılıksız olarak elinden gideceğini bilse, onu yok denilecek kadar az para ile satar.

Anan güzel idi, hani yeri, baban zengin idi, hani evi.

Hiçbir duruma güvenilmez. Bizim olan hiçbir şey, sürekli olarak elimizde kalmaz. Genç iken güzel olanlar, yaşadıkça, yaşlandıkça güzelliklerini yitirirler. Önce zengin olanlar, gün gelir, evlerinden olurlar.

Ananın bahtı kızına.

Bir anne, mutlu ya da mutsuz nasıl bir evlik yaşayışı geçirirse, kızı da öyle bir evlilik yaşayışı geçirir.

Ananın bastığı yavru (civciv) incinmez (ölmez).

Annenin acı sözü, dayağı çocuğuna ağır gelmez. Çünkü anne bunların onun iyiliği için yapar. Anne çocuğuna bile incitmeyecek biçimde basar. İncitse de çocuk bunu bildiğinden incinmemiş gibi davranır.

Ananın çıktığı dala kızı salıncak kurar.

Büyüklerinin tutumu çocuklara örnek olur. Çocuklar o yolu benimser; bununla yetinmeyerek daha ileri giderler.

Anasına bak kızını al, kenarına (kıyısına, tarağına) bak bezini al.

Kız annesinin birçok huylarını doğuştan almış bulunur. Sonra da annesinin eğitimi ile yetişir. Bunun için bir kızın niteliklerini öğrenmek isteyenler, annesine benzeyeceğini düşünürlerse yanılmamış olurlar. Nitekim bir kumaşın kenarına bakanlar, her yerini görmüş gibi olurlar.

Anayı kızdan ayıran para.

Kişisel çıkar, anakız arasındaki bağı kopmasına bile yol açabilir. Sarsılmaz sanılan yakın dostluklarda da...

Ana yılan, sözü yılan, karı çiçek, sözü gerçek.

Karısını çok seven ve anasıyla karısı arasındaki geçimsizlikte anasını haksız bulan oğlunun yargılarıdır bunlar.

Ana yürekten yanar.

Bir kimseye candan, yürekten bağlı olan, onun üzüntülerini gerçekten paylaşan varlık anasıdır.

An beni bir kozla, o da çürük çıksın. (Dost yar beni ansın bir koz ile, o da çürük çıksın.)

Arkadaşlar, tanıdıkları arasında armağan, beklenen bir şeydir. Armağan, bir kişinin

hatırlandığını belirtmesi bakımından önemlidir; değeri de buradadır. Ne kadar küçük bir şey olursa olsun; isterse işe yaramasın.

Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az.

Kimi zaman sözü biraz kapalı söylemek yeğlenir. Anlayışlı kimseler, ne denilmek istendiği zaten anlarlar. Anlayışı kıt kimseler ise ne kadar açık söylense, ne kar tekrarlansa yine anlamazlar.

Aptala malum olur.

Aptal yakında ne olup biteceğini bilir ve daha önce haber verir.

Aptal ata binerse bey oldum sanır, şalgam aşa girerse yağ oldum sanır.

Görgüsüz kişi layık olmadığı bir iş naşına geçerse, gerçekten değeri varmış gibi bir kuruntu gösterir.

Aptessiz sofuya namaz mı dayanır?

Gerekli koşulları yerine getirilmeden sonra az zamanda pek çok iş yapılır.

Araba devrilince yol gösteren çok olur.

Tehlikeyi daha önce kimse haber vermez de kötü sonuç meydana geldikten, iş bittikten sonra herkes "yanlış yapmışsın, şöyle bir yol tutmalıydın, böyle davranmalıydın" diye akıl satar.

Araba ile tavşan avlanmaz.

Her işte başarıya ulaşabilmek için kullanılması gereken özel bir yol vardır. Başka bir yöntem kullanılırsa başarıya erişilemez.

Arabanın ön tekerleği nereden geçerse art tekerleği de oradan geçer.

Büyükleri nasıl bir yaşayış yolu tutmuşlarsa çocuklarda aynı yolu izlerler.

Arayan Mevlasını da bulur, belasını da.

İyi erek yolunu tutanlar iyi ereğe, kötü erek yolunu tutanlar kötü ereğe ulaşırlar.

Ardıcın közü olmaz, yalancının sözü olmaz.

Ardıç ağacının ateşi çabuk geçer, kül olur. Yalancının sözü de böyledir; ona da güvenilmez.

Ar dünyası değil, kar dünyası.

Kişi, namusuna dokunmadıktan sonra, şu ya da bu işi yapmaktan utanmamalı, para kazanmamalıdır.

Arı, bal alacak çiçeği bilir.

Açıkgöz kişi, çıkar sağlayabileceği yeri bilir.

Arı, bey olan kovana üşer.

Halk, kendisine önderlik edecek kişinin çevresinde toplanır.

Arıca etek, kuruca yatak.

Ölümcül hastalar için Tanrı'dan dilenen şey, çamaşırını, yatağını kirletir duruma gelmeden ona Azraili göndermesidir.

Arı gibi eri olan dağ kadar yeri olur.

Çalışkan kişileri olan aile toplumlar, her yerde bol kazanç bulurlar; bütün dünyayı kendi malları sayarlar.

Arık arının, ad arınmaz.

Madde pisliğini temizlemek kolaydır. Ama kirlenen ad ve namus temizlenemez.

Arık ata kuyruğu (da) yüküdür.

Güçsüz kişi, kimseye yardım edecek durumda değildir. Bu yardım ne kadar az ve yardım edilecek kimse ne kadar yakını olursa olsun.

Arık etten yağlı tirit olmaz.

Değersiz kişiden yararlı iş, verimsiz topraktan bol ürün beklenemez.

Arı kızdıranı sokar.

Kişi kendisini sınırlendirene saldırır; sonunda öleceğini bilse bile.

Arık öküze bıçak olmaz (çalınmaz).

Kendisinden yararlanılamayacak kişiye yararlanmak amacıyla eziyet edilmemelidir. Güçsüz kimseyi ezmek yiğitlik değildir.

Arı söğüdü, akıllı öğüdü sever.

Herkes işine yarayan şeyi benimser.

Arife günü aşı ne, bayram günü tıraşı ne?

Her olayın, her nesnenin çoğaldığı bir zaman vardır. Böyle zamanlarda o olay ve nesnelere eskisi denli önem verilmez.

Arife günü yalan söyleyenin bayram günü yüzü kara çıkar.

Bir sözüm yalan olduğu çabuk anlaşılırsa ve söyleyen, topluluk içinde utanılacak bir duruma düşer.

Arife tarif gerekmez(ne hacet).

Anlayışlı kişiye uzun uzadıya açıklama yapmaya gerek yok. O leb demeden leblebiyi anlar.

Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim.

Kişi, yaradılış ve gidişine kimselerle arkadaşlık kurar. Onun için bir adamın arkadaşını tanırsak, o adamın kimliğini öğrenmiş oluruz.

Arka gerektir arka, ya utana ya korka.

Bir kimsenin işini istediği biçimde yürütülebilmesi için sözü geçen ya da kendisinden korkulan birisine de yanması gerekir

Armudun önü, kirazın sonu.

Armudun ilk çıktığı zaman, kirazın da iteceği zaman yenmelidir

Armudu soy ye, elma say ye.

Armut, kabuğu soyularak, elma da aşırı gidilmeyerek, sayı ile yenilmelidir.

Armut dalının dibine düşer.

1. Bir kimse, önce yakınlarına yararlı olur.
2. Çocuk, soyuna çeker; çırak ustasının yolunu tutar.
3. Kişi; kendini yetiştirenin koruyuculuğu ile bir yerde barınır.

Armut'a sormuşlar "Cehenneme gider misin?" diye, "Aylık kaç?" demiş. (Cehenneme kira var. Paradan haber ver.)

Parayı güç kazanmakta olan kişi, bol para karşılığında, dayanılamayacak kadar ağır işleri yapmayı kabul eder.

Arpacıya borç eden, ahırını tez satar.

Borç para ile yürütülen iş, az zaman sonra yürütülemez olur.

Arpa eken buğday biçmez.

Kötü davranışın karşılığı iyi olmaz..

Arpa samanıyla, kömür dumanıyla.

Kusursuz nesne olmaz. Yararlandığınız nesnelere kusurlarıyla birlikte kabulleneceksiniz.

Arpa unundan kadayıf olmaz.

Kötü gereçle iyi şey yapılmaz.

Arpa verilmeyen at, kamçı zoruyla yürümez.

Geçimi sağlanmayan kişi, ne kadar sıkıştırılırsa sıkıştırılsın, iş görmez.

Arsızın yüzüne tükürmüşler, “yağmur yağıyor” demiş.

Arsız ne kadar ağır hakaret görse aldırış etmez; pişkinliğe vurur, iyi karşılar

Arsız neden arlanır, çul da giyer sallanır.

Arsız, hiçbir şeyden utanmaz. Giysi diye çul da giyip salına salına gezebilir.

Arslan kocayınca sıçan deliği gözetir.

Güçlü çağında ağır ve büyük işler yapmış, büyük kazançlar elde etmiş olan kimse, güçten düşünce yok küçük işlere uğraşır; azla yetinir.

Arslan kükrerse atın ayağı kösteklenir.

Güçlü kimsenin korkutucu sözleri, güçsüz kimseyi kıpırdayamaz duruma getirir.

Arslan postunda, gönül dostuna.

Canlı, cansız her şeyin bir yakışığı vardır. İnsan ve insanları bu durumda görmek ister.

Arslan yatağından bellidir.

Bir kimsenin kişiliği, oturup yattığı yerin niteliğinden, temizliğinden, düzeninden anlaşılır.

Arşın malı kantar ile satılmaz.

Her nesnenin değeri, niteliğine uygun bir ölçüde vurularak belli olur. Bir nesne için kullanılan ölçü, niteliği ayrı olan başka bir nesne için uygulanamaz.

Artık mal göz çıkarmaz.

Bkz. "Fazla mal göz çıkarmaz."

Ar yılı değil, kar yılı (Kar eden ar etmez).

Çağımız, utanma çağı değil, para kazanma çağıdır. Kişi, namusu ile, her ne iş olursa olsun yapmalıdır bu zamanda.

Asil azmaz, bal kokmaz; (Korkarsa kaymak kokar, aslında ayran var).

Bir kişi yada nesne, ne denli biçim değiştirirse değiştirsin, aslında yitirmez; soyluluğunu kavrar.

Asil ile taş taşı, bedasıl ile yeme aşu.

Temiz süt emmiş kişilerle yapılan en güç iş kolaylaşır. Sütü bozuk kişilerle yapılan en güzel iş ise tatsız bir biçim alır.

Aslan kükrerse beygir titrer.

Üstün gücü olanın öfkelenmesi, çevresindeki güçsüzleri korkutur.

Aslını saklayan (inkar eden) haramzadedir.

Kişinin soyu soppu yoksul, görgüsüz olabilir. Onlardan utanmak, onlara sahip çıkmamak yanlıştır. Soyunu sopunu gizlemek ancak piçlere yaraşır. Kişi değersiz bir kuşaktan gelmemek değersiz olmaz. Toplum içindeki yerini kendisi kazanır.

Astar bol olmayınca yüze gelmez.

Bir iş yapmak için gerekli olan şeyleri santimi santimine hesaplayarak değil, ölçüyü biraz geniş tutarak hazırlayınız. Çünkü türlü etkenler, gerçek ölçüden daha .ok harcama yapmanızı gerektirebilir.

Aşığın gözü kördür (kör olur).

Kendisini aşka kaptıran kişi, ne sevgilisinin kusurlarının görür ne de çevresinde olup bitenlerle

ve kendisi için önemli olan şeylerle ilgilenir.

Aşığa Bağdat uzak değil. (Dervişe "Bağdat'ta pilav var" demişler, "Yalan değilse Irak değil" demiş).

Bir şeyi elde etmek için taşkın bir istek içinde bulunan kişiye bu uğurda katlanacağı fedakarlıklar güç gelmez.

Aşık alemi kör, dört yanını duvar sanır.

Aşktan gözü kararmış kişi, hoş karşılanmayacak aşırı davranışlarda bulunur. Kendini öyle yitirmiştir ki bu davranışlarını hiç kimse görmez, işitmez sanır.

Aşık daima bey oturmaz.

Çoğu zaman işi rast gelen kişi bilmelidir ki talih her vakit yar olmaz.

Aşını, eşini, işini bil.

Sağlık ve mutluluk içinde yaşamak isteyen kişi yiyeceğine dikkat etmeli, arkadaşını iyi seçmeli ve bir iş sahibi olmalıdır.

Aşı pişiren yağ olur, gelinin yüzü ağ olur.

Güzel şey, iyi gereç kullanılarak meydana gelir. Bundan da iş yapana övünme payı çıkar.

Aşk ağlatır, dert söyler.

Aşığın yüreği yaralıdır. Bu dert onu ağlatır. Başka türlü derdi olan ise herkese derdini döker.

Aşk başa gelince akıl baştan çıkar.

Aşkın gücü, akli yener. Aşka düşen kişi düşünceden uzaklaşır.

Aşk olmayınca meşk olmaz.

Öğreneceği işe karşı aşırı sevgi bulunmayan kimse o işi öğrenemez.

Aş taşarsa çömçenin değeri kalmaz.

Bir durumu düzeltecek araç ya da önlem, bu görevi yapmaya vakit kalmadan durum bozulmuşsa, artık yararlı olmaktan çıkar.

Aş taşında kepçeye paha olmaz.

Önemsiz gibi görünen bir araç, istenmeyen bir durumu önlemeye yaradığı zaman paha biçilmez bir değer kazanır.

Aş tuz ile, tuz oran ile.

Bir şeyin hoşla gitmesi, birtakım nitelikler taşımasına ve bu niteliklerin gerektiği oranda bulunmasına ve bu niteliklerin gerektiği oranda bulunmasına bağlıdır. Ölçüsüz ve aşırı nitelikler o şeyi tatsız, zevksiz duruma sokar.

Aşure yemeye giden kaşığı taşıır.

Yararlanacağı bir iş peşinde olan kişi, yararlanmanın gerektirdiği araçları hazırlamış olmalıdır.

Ata arpa, yiğide pilav.

Yatağının gücü, gelişmesine yarayan şeyle artar.

Ata binen nalını, mihini arar.

Kişi, kullanacağı şeyin ayrıntılarını da almalı, eksik bir durumu kalmamasına dikkat etmelidir.

Ata binersen Allah'ı, attan inerse atı unutma.

Ata bindiğın zaman insafsızlık etme, hayvanı çok hırpalama.

Ata da soy gerek, ite de.

Bütün yaratıkların soylusu üstün niteliktedir.

At, adımına göre değil, adamına göre yürür.

Atın yürüyüşü binicisinin yönetimine bağlı olduğu gibi, bir işin yürüyüşü de iş başındakinin bilgisine, çabasına, tutumuna göre değişir.

Ata dost gibi bakmalı, düşman gibi binmeli.

Ata iyi baktıktan sonra, yora yora bininiz; korkmayınız, sarsılmaz. Çalıştırdığınız işçilerin gücü de iyi beslenmeleriyle artmaz mı?

Ata dostu oğla mirastır.

Babamızın dostları, babamızdan bize miras gibidir. Bizi kollarlar. Sıkışık durumlarımızda bize her türlü yardımı yaparlar.

Ata eyer gerek, eyere er gerek.

Bir işletmeyi önce donatmalısınız; sona da iyi bir yöneticiye teslim etmelisiniz ki istediğiniz verimi alabilesiniz.

Atalar çıkarayım der tahta, döner dolaşır gelir bahta.

Ana baba, çocuğuna mutlu bit yaşayış sağlamaya çalışır. Ama kaderde nasıl bir yaşayış varsa ancak o gerçekleşir.

Ataların sözü Kura'a girmez; ama yanınca yürür.

Atasözleri, Tanrı sözleri ama onun gibi kutsal sayılır; gereklerine uyulur.

Atalar sözünü tutmayanı yabana atarlar.

Ataların yol gösterici öğütlerine ve yeteneklere önem vermeyen, ahlak kuralları dışında çıkan kimse ile herkes ilişkisini keser. Tek başına kalan bu kişi, toplum içinde itelenir, horlanır.

Ata malı mal olmaz, kendin kazanmak gerek.

Babadan kalan mal kalıcı değildir. Kazancı olmayan kişi bunu çabuk bitirir. Kişinin gerçek malı, kendi çalışmalarıyla elde ettiği maldır. Kazancı olan kimsenin malı bitmez.

Atanın sanatı oğla mirastır.

Bkz. "Babanın sanatı oğla mirastır."

At arıklıkta, yiğit gariplikte.

At zayıf iken, kişi garip iken çetin sınavlarını verirler. Bu durumda kişiliklerini yitirmemiş ve görevlerini başarı ile yapmış iseler üstün niteliklerini belirtmiş olurlar.

Atasını tanımayan Allah'ını tanımaz.

Bir kişinin, buyruklarına saygı göstereceği kimseler arasında babası başta gelir. Onu tanımayan kişi, ana ve babaya itaat etmeyi emreden Tanrı'yı da tanımıyor demektir.

At at oluncaya kadar sahibi mat olur.

Bir çocuk, bir işçi yetiştirebilmek için çok para, çok emek, çok zaman ister. Onlar yetişir ama, yetiştiren de her bakımdan yorulur, yararır.

At beslenirken, kız istenirken.

At, besili, bakımlı olduğu zaman hem gösterişlidir hem de en çok işe yarayacak durumdadır. Satılacaksa o zaman satılmalıdır. Kız da körpeliği, güzelliği geçmeden, isteyenleri varken evlendirilmelidir.

At binenin (iş bilenin), kılıç kuşananın.

Her şey, onu gereği gibi kullanmasını, ondan yararlanmasını bilene yakışır; böyle kimselerin hakkıdır.

At binicisini tanır (bilir).

İşçi, yöneticisinin işten anlayıp anlamadığını bilir ve çalışmalarını ona göre yürütür.

At (olur) bulunur meydan bulunmaz, meydan (olur) bulunur at bulunmaz.

Bir işçi başarabilmek için gerekli olan koşullar her zaman eksiksiz olarak ele geçmez. Biri

bulunursa öteki bulunmaz; öteki bulunursa beriki bulunmaz.

Ateş demekle ağız yanmaz.

Kişi, zararlı bir eylemin sözünü etmekle kendisini zarara sokmuş olmaz.

Ateş düştüğü yeri yakar.

Felaket kimlerin başına gelirse onları yakar, kavurur, sürekli bir acı içinde bırakır. Başkalarının acıması, üzülmeye gelir, geçer.

Ateşle barut bir yerde durmaz.

İkisinin bir arada bulunması çok tehlikeli olan şeyler birbirinden uzak tutulmalıdır.

Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

Bir olayın gerçekten meydana gelmiş olup olmadığını anlamak için, gizli kalamayan belirtisine bakmak gerekir. Bu belirti varsa olay da var demektir.

Atı atasıyla, katırı anasıyla.

1. Soylu kişiden zarar gelmez. Soysuz kişiden korkulur.
2. İyi kişi temiz soyu ile, kötü kişi aşağılık, karışık soyu ile tanınır, anılır.

Atılan ok geri dönmez.

İyi düşünmeden yaptığımız öyle işler vardır ki sonra pişman olarak eski duruma dönmek isteriz. Ama artık o duruma dönme olanağı kalmamıştır.

Atım tepmez, itim kapmaz deme.

Herkesin yaradılıştan birtakım sert huyları da vardır. Bunlar eğitimle bir dereceye kadar yumuşatılabilir. Size çok bağlı bulunan kişiler bile, bir zaman gelir, kendilerini tutamaz, sizi incitirler.

Atına bakan ardına bakmaz.

Görevini eksiksiz yapan, aracını iyi kullanan kişi, kendini kötü duruma düşmekten kurtarmış olur. Nitekim iyi bakılmış ata binen, düşman bana yetişecek mi, diye ardına bakmaya gerek duymaz.

Atın bahtsız arabaya düşer.

Değerli, ama yazgısı kötü kimseleri kişiliklerine yakışmayan ağır ve aşağılık işlerde kullanılırlar.

Atın dorusu, yiğidin delisi.

Atın doru renkli olanı, kişinin gözünün budaktan sakınmayı beğenilir...

Atın ölümü arpadan olsun.

Kimi kişilerin felsefesi şudur: Sevdiğim yiyecekleri tıka basa yiyeyim de hasta olursam olayım, dahası ölürsem öleyim.

Atın tepmezi, itin kapmazı olmaz.

Bkz. “Atım tepmez, itim kapmaz deme...”

Atın ürkeği, yiğidin korkağı.

At da kişi de hep tehlike karşısında inişler gibi uyanık olmalı, tetikte bulunmalıdırlar,

Atın varken yol tanı, ağın varken el tanı.

Elde bulunan olanaklardan zamanında yararlanarak gezip dolaşmak, eş dost edinmek gerek.

At ile avrat yiğidin bahtına.

Kişinin satın aldığı attan ve evlendiği kadından memnun kalıp kalmayacağı önceden kestirilemez. Her ikisi de talihine kalmıştır.

At kaçmaz, et kaçar.

Atın iyi koşması için iyi beslenmiş olması gerekir.

At kudümü, yurt kudümü, avrat kudümü.

Türkler: Atlarını, yurtlarını, eşlerini kutsal sayar, onların uğur getireceğine inanırlar.

Atlar nallanırken kurbağa ayağını uzatmaz.

Herkese durumuna, değerine göre davranışta bulunur; iş verilir. Değersiz kişi, kendisine de değerli kişi gibi ilgi gösterilmesini beklememelidir.

Atlar tepişir, arada eşekler ezilir.

Güçlü işlere, bunu başaracak gücü olanlar girişir. Olanakları bulunmayanlar böyle işlere niçin girişirler?

Atlı kaçar, kaçar; yaya arkasına ne düşer?

Büyük işlere, bunu başaracak gücü olanlar girişir. Olanakları bulunmayanlar böyle işlere niçin girişirler?

Atlıya saat olmaz.

Atla yolculuk yapan kimse için bir yolun kaç saatlik olduğu söz konusu değildir. Atlı, isterse beş saatlik yolu bir saatte alır. Bunun gibi, bol olanakları bulunan kimse, uzun bir süre içinde yapılabilecek işi kısa zamanda yapar.

At olur meydan olmaz, meydan olur at olmaz.

Bkz."At bulunur meydan bulunmaz..."

At ölür, itlere bayram olur.

Yüksek kimselerden birinin ölümü ya da görevden ayrılması, kimi zaman, aşağılık kimselerin işine yarar.

At ölür meydan(nalı) kalır, yiğit ölür şan (namı) kalır.

Yaşayan bir gün ölür. Ancak yaşayışına bağlı birtakım izler sürüp gider. At ölmekle birlikte onun koştuğu meydanın kalması, insan ölmekle birlikte adının anılması gibi. Onun için kişi yaşarken iyi işler yapmalı, iyi bir ad bırakmaya çalışmalıdır.

At sahibine göre eşer (kişner).

Birinin yönetimi altına çalışan kişi, toplumunu yöneticisinin durumuna göre ayarlar.

Atta, avratta uğur vardır.

İnanışa göre at ve kendisiyle evlenilen kadın eve uğur getirir.

Atta karın, yiğitte burun.

İyi koşan atın karnı, yiğit erkeğin burnu büyük olur.

Attan düşene yorgan döşek, eşekten düşene kazma kürek.

Attan düşen, kazayı hastalanmakla atlanır. Eşekten düşen için ölüm tehlikesi vardır.

At yedi günde, it yediği günde (belli olur, semirir).

Değerli kişilikler, zamanla gelişir. Kısa zamanda beliren kişilikler gerçek değer taşımayanlardır.

At yiğidin yoldaşdır.

Türk, atı çok sever. Birçok işlerini onunla arkadaşlık ederek yapar. At, Türk'ün savaşta kahramanlık ortağıdır.

Ava gelmez kuş olmaz, başa gelmez iş olmaz.

Kuşlar, geniş bir özgürlük dünyasında, insanlardan uzak yaşamalarına karşın avlanmaktan kurtulamazlar.

Ava giden avlanır.

Çıkarını başkasına zarar vermekte arayan kimse, o zarara kendisi uğrar.

Av avlayanın, kemer bağlayanın.

Bir şey, onu elde etmek yolunu bilen, bir şeyden yararlanma, onu kullanmasını becerebilenin hakkıdır.

Avcı ne kadar al bilse, ayı o kadar yol bilir.

Bir kişi, başkasını yenmek için çeşit çeşit ustalık kullanır. Ama karşısındaki de yenilmemek için çeşit çeşit önlem alır.

Av köpeği avdan kalmaz.

Hazıra konarak iş yapmayı adet edinmiş olan kişi, her zaman bu yolu izler.

Avradı boşayan topuğuna bakmaz.

Önemli bir varlığından isteye isteye vazgeçen kimse artık onu aramamayı göze almalıdır.

Avradı eri saklar, peyniri deri.

Her şey, durumuna uygun yöntemlerle korunur.

Arat (kadın) malı, kapı mandalı.

Bir erkek karısının malından yararlanmayı düşünmemelidir. Yoksa durum, eve girerken, çıkarken, kapı mandalı gibi, başa kakılır.

Avrat var, arpa unundan aş yapar;avrat var, buğday unundan keş yapar.

İş bilen kadın, elverişsiz gereçle güzel şeyler meydana getirir. İş bilmeyen kadın ise en iyi gereci kullansa bile bir şey yapamaz.

Avrat var ev yapar, avrat var ev yıkar.

Ailede kadının rolü çok önemlidir. Öyle kadınlar vardır ki bir aileye düzen verir, mutluluk getirirler. Öyle kadınlar vardır ki ailenin düzenini, mutluluğunu bozarlar.

Av vuranın değil alanın.

Bir şeyin sahibi ondan yararlanamıyor da başkası yararlanamıyorsa asıl sahip yararlanan kişi demektir.

Ayağa değmedik taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz.

Bkz. "Ayak almadık..."

Ayağını sıcak tut, başını serin; gönlünü ferah tut, düşünme derin.

Hastalıktan korunmak, vücudumuzu yıpratmak istiyorsak ayağımızı sıcak, başımızı serin tutmalıyız; olur olmaz şeyleri sıkıntı konusu yapmamak geniş yürekli olmalıyız.

Ayağını yorganına göre uzat.

Giderini gelirine uydur. Harcamaların gelirini aşmasın.

Ayağı yürüten baştır.

İşçinin iyi iş yapmasını halkın iyi bir düzen içinde çalışmasını baştakiler sağlar.

Ayak almadık taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz.

İnsan yaşlandıkça türlü türlü engeller, güçlüklerle karşılaşır; çeşitli sıkıntılara, felaketlere uğrar.

Ay ayakta, çoban yatakta, ay yatakta çoban ayakta.

Ay aydınlığında sürüye hırsız gelmez. Onun için çoban uyuyabilir. Ay karanlığında çobanın uyanık olması gerekir.

Ayda bir gel dostuna, kalksın ayak üstüne; günde bir gel dostuna, yatsın sırtı üstüne.

Ne denli yakın dostun olursa olsun, ona her gün gidersen usanır. Ara sıra git ki saygı ile karşılasın.

Ay gördünse bayram et.

Bkz. “Ayı görmeden bayram etme.”

Ay görmüşün yıldıza minneti (itibarı) yoktur.

Bir şeyin çok üstününü, çok güzelini görmüş olan kimse, ondan daha az değerinde olanını beğenmez.

Ayı “akım”, kirip “yumuşığım” demiş.

Hiç kimse kusurunu, çirkinliğini görmez; dahası, erdemleri, güzellikleri bulunduğunu ileri sürer.

Ayı görmeden bayram etme.

Bayram ayının doğduğunu görmeden bayram etmek ihtiyatsızlıktır. Beklenen bütün sevinilecek durumlar için bu ihtiyat gösterilmelidir.

Ayın on beşi karanlık, on beşi aydınlıktır.

Kişinin yaşamındaki kötü gidiş sürüp gitmez; iyi günlerde gelir.

Ayıpsız yar arayan, yarsız kalır.

Hırpalamak güzel olmaz.diyen eş bulamaz.Bu kural yalnız eş için değil, elde etmek istediğimiz her şey için doğrudur.

Ayı sevdiği yavrusunu hırpalır.

Hırpalamak her zaman kötülük yapmak için olmaz sevgiden ileri gelen hırpalamalar, güvenden ileri gelen çalışmalar da vardır.

Ay ışığında ceviz silkilmez.

Yeterli olmayan koşullar içinde iş yapılırsa beklenen verimli sonuç alınamaz.

Ayıyı fırına atmışlar, yavrusunun ayağını altına almış.

Duygusuz insanlar, kendilerini kurtarmak için gerekiyorsa, çocuklarını tehlikeye atmaktan çekinmezler.

Aynan yoksa komşuna bak.

Bkz. "El elin aynasıdır."

Ayrandan aşağı katık olmaz.

Yapılacak işi kolaylaştırmak için yararlanılacak ucuz nesnelere arasında öyle biri seçilir ki daha ucuz.

Ayranım (yoğurdum) ekşidir diyen olmaz.

Bkz. "Kimse ayranım ekşi demez."

Ay var yılı besler, yıl var ayı beslemez.

Öyle zaman olur ki bir aylık kazanç, insanı bir yıl geçindirir. Öyle zaman da olur ki bir yıllık kazanç, bir ay geçindirmeye yetmez.

Ayar tilki art ayağından tutulur.

İşini hile ile yürütmekte olan kişi, bir zaman gelir ki kurnazlığını kullanamaz; yakayı ele verir.

Az ada, çok öde.

Çok şey vermeye yada yapmaya söz veren kişi, sözünü yerine getirmek için güç durumda kalabilir. Bu nedenle yapabileceği ölçüde az şeye söz vermeli ve verdiği sözü eksiksiz yerine getirmelidir.

Aza demişler: "Nereye?" "Çoğun yanına" demiş.

Az, her zaman çoğa uyar, ya da onun emrine girer: Büyük sermayeye iş bırakmaz, azınlık, çoğunluğa boyun eğer.

Aza kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz.

Çoklar, azların birikmesiyle meydana gelir. Küçük şeyleri hor görenler, büyük şey edinmek fırsatını sürekli olarak kaçıırıyorlar demektir.

Azan kurda kızan köpek.

Belalı kişinin hakkından şerli kişi gelir.

Az ateş çok odunu yakar.

Küçük bir tehlike, elverişli ortam bulunca, büyüye büyüye önüne geçilmez durum alır. Bir avuç suçlu, büyük bir suçsuz yığınının başını belaya sokar.

Azca nereye? Çokçanın yanına

Bkz. "Aza demişler: Nereye?..."

Az el aş kotarır, çok el iş kotarır.

Ne kadar çok kişi bir araya gelse, pişme zamanından önce yemeği ortaya koyamazlar. Onun için yemek yapmaya az kişi yeter. Ama başka işler, çok kişinin çalışmasıyla daha çabuk bitirilir.

Az eli aştta gör, çok eli işte gör.

Bkz. "Az el aş kotarır..."

Azı bilmeyen çoğu hiç bilmez.

Bkz. "Biri bilmeyen..."

Azıcık ağrıya aş bastırır.

Küçük bir rahatsızlık bir şeyler yemekle geçer.

Azıcık aşım, kaygısız başım.

Evimde kalabalık olmazsa işim az olur, uğraşma, didişme de olmaz.

Azıksız yola çıkanın iki gözü el torbasında kalır.

Bir süre sonra gerekecek şeyleri vaktinde hazırlamayan kişi, zamanı gelince hazırlıklı kişilerin durumuna imrenir ve içinden "bana da versinler" isteği geçer

Az kaz, uz kaz, boyunca kaz.

Birisi için kazdığın kuyuya kendin düşebileceğini göz önünden bulundur. Onun için bu kuyu kendini kurtarabileceğinden daha derin olmasın. Yani sana yapılmasını istemediğin bir kötülüğün daha ucuza gelir.

Az mal kan yutturur, çoğu birbirini güttürür.

Az malı yönetmek için gereken araçlar, yapılan harcamalar çok malı yönetmeye de yetebilir. Bu nedenle çok malı yönetmek az malı yönetmekten daha ucuza gelir.

Az olsun, uz (öz) olsun.

Yaptığınız iş, edindiğiniz şey, isterse az olsun, ancak temiz ve iyi olsun.

Azrail gelince oğul, uşak sormaz.

1. Azrail “yetişmemiş çoluk çocuğun var mı?” diye sormaz. Hiçbir özür de kabul etmez.
2. Azrail büyük, küçük demez; eceli gelenin canını alır.

Az söyle, çok dinle.

Kişi, az konuşursa hem çevresindekileri rahatsız etmemiş; hem de daha az yanılmış olur. Çok dinlemekle ise çok şey öğrenir.

Az tamah çok ziyan (zarar) getirir.

Elde ettikleriyle yetinmeyerek daha çoğunun peşinde koşanlar, elde ettiklerinden daha çok zarara uğrarlar.

Az veren candan, çok veren maldan.

Varlıklı olmayan kimse, yardım, ya da armağan olarak az şey verebilir. Bu, onun için özveri sayılmaz.

Az yiyen az uyur, çok yiyen güç uyur.

Aç kimse uyuyamaz. Az yiyenin de uykusu az olur. Midesi dolu olan rahat edemez; uyumakta güçlük çeker. Demek ki kişi iyi uyuyabilmek için pek az da yememeli pek çok da.